

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ І ОЦІНКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Н. М. Федорів, аспірант
Київський національний університет технологій та дизайну

Системою прийнято називати таку сукупність елементів, яка володіє характеристиками, яких немає ні у одного з елементів окремо. Соціальні системи утворюють особливий клас систем. Головним елементом цих систем будь-якої категорії складності (від сім'ї до країни і людства в цілому) є людина зі своїми потребами та інтересами, своїм баченням світу, своїми ціннісними орієнтаціями. Системоутворюючі чинники в соціальних системах мають свої особливості.

Спільність цілей в соціальній системі складніше, ніж просто механічний їх збіг. Об'єднавшись в силу будь-яких своїх інтересів, маючи у зв'язку з цим наміри вирішувати саме свою певну проблему, люди змушені для цього вирішувати вже загальну задачу всього об'єднання, тобто добиватися чогось такого, що прямо в їх особисті інтереси могло і не входити. У цьому полягає головна особливість соціальної системи: створюючи її з однією метою, ми змушені вирішувати і деякі нові завдання. Можливості системи ширше, ніж проста сума можливостей складових її елементів. Ця властивість обумовлює особливий ефект, заради якого створюється більшість систем. Його називають ефектом цілісності.

Дуже важливий і пріоритетний напрям досліджень у сфері забезпечення переходу України на шлях сталого розвитку полягає в розробці та розвитку науково-методологічних основ управління економічною безпекою соціальних систем, з урахуванням економічних витрат на регулювання рівня ризику. В даний час ще не сформульовані концептуальні основи управління цим видом безпеки, не отримали розвитку економічні аспекти управління та методологія проведення системного аналізу, необхідного при інформаційно-інтелектуальній підтримці підготовки та прийняття рішень, а також деякі інші питання.

Динамічний характер розвитку сфер суспільної життєдіяльності завжди ставив перед суспільством завдання вироблення об'єктивних показників, здатних адекватно відобразити справжню картину розвитку людини і суспільства,

своєчасно показати негативні тенденції в процесі розвитку. Для оцінки загального добробуту необхідно використовувати в тісному взаємозв'язку показники, що характеризують як рівень розвитку, так і рівень економічної безпеки соціальних систем. Потреба в безпеці, зокрема економічній, притаманна будь-якій системі. Забезпечення безпеки функціонування соціальної системи – це діяльність (комплекс заходів), що здійснюється суб'єктами безпеки з метою збереження об'єктів захисту та запобігання припинення існування соціальної системи.

Управління економічною безпекою є необхідною умовою нормального функціонування соціальної системи будь-якого рівня. Чим ефективніше це управління, тим вище можливості системи щодо реалізації намірів і планів соціально-економічного розвитку. Слабким місцем у сфері управління економічною безпекою соціальних систем є оцінка досягнутого рівня та ефективності вжитих заходів і дій.

При вирішенні задачі оцінки рівня економічної безпеки об'єкта виділяються чотири самостійних, але взаємопов'язаних блоків розрахункових операцій:

1. Блок інтересів організації (визначення інтересів особистості в конкретному об'єкті економічної безпеки, формування параметричної структури інтересів, кількісна оцінка параметрів, що характеризують інтереси).
2. Блок загроз інтересам (виявлення загроз безпеки, їх прив'язка до конкретних інтересів).
3. Блок ризиків безпеки (визначення ризику по кожному інтересу).
4. Блок оцінки рівня захищеності інтересів.

Найважливішою вихідною базою для оцінки рівня економічної безпеки соціальної системи є розробка системи кількісних показників, що відображають зміст конкретного інтересу особистості, організації, суспільства, держави. Без відображення цих інтересів в конкретних кількісно-якісних показниках (параметричної структури інтересів) не можна виміряти безпеку і здійснювати оптимальне управління організацією. Параметрична структура інтересів особистості, при розгляді різних об'єктів економічної безпеки, буде різною. Ця структура буде відображати інтереси добробуту і безпеки особи, зважаючи на

специфіку конкретного об'єкта, найважливішим завданням якого є виживання і стійкий розвиток.

Критерії ефективності управління економічною безпекою соціальних систем тісно пов'язані з цільовими функціями і інтегральними показниками досягнутого рівня цього виду безпеки і з них випливають. Відповідно до сучасних поглядів на оцінку ефективності управлінського процесу, ефективність управління економічною безпекою може розглядатися у двох аспектах: як ефективність функціонування системи управління, тобто сукупності органів управління, засобів управління і інформаційного забезпечення і т.п. або в контексті оцінки ефективності заходів і дій по реалізації цільових функцій або тих чи інших завдань по забезпеченню економічної безпеки.

Більш прийнятним, на нашу думку, є оцінка ефективності управління через кількісний вимір досягнутого результату. При оцінці ефективності управління економічною безпекою соціальних систем необхідно виходити з того, що ці системи, незалежно від їх типу, є ергономічними, так як їх елементами є технічні системи та людські колективи, динамічними, оскільки їх функції залежать від часу, і стохастичними. Крім кількісної оцінки, у ряді випадків рекомендується проводити якісну оцінку ефективності.

Доцільно подальше осмислення і поглиблення уявлень про організаційну структуру та цільові функції систем забезпечення економічної безпеки соціальних систем різного рівня та їх завдань щодо забезпечення високої якості життя та захисту населення, а також надійного функціонування економіки. Важливим напрямком є розвиток теорії підготовки та прийняття управлінських рішень у сфері економічної безпеки соціальних систем з урахуванням економічних чинників і механізмів, поглиблення наявних уявлень про предметну область економічної безпеки соціальних систем, структуру та зміст бази даних і бази знань, необхідних для ефективного управління, застосуванні нових інформаційних технологій.